

Особистість у сучасних умовах розвитку суспільства змушена адаптуватися до політики в умовах конструктивного (цивілізаційного) і деструктивного (нецивілізаційного) методів розв'язання соціально-політичних конфліктів. При цьому не можна не відзначити, що сьогодні конфлікт є безпосереднім виразником соціально-політичного розвитку України, як суспільства, політичної системи, так і самої особистості.

Розвиток демократії в Україні показує, що влада ніколи свідомо й добровільно не поступалася нічим, що особистість повинна вести постійну боротьбу за свої права й одночасно орієнтувати свою політичну діяльність відносно відстоювання як особистих, так і суспільних інтересів.

Одночасно негативний розвиток окремих сторін суспільного життя, політичної системи держави, негативно позначається на політико-адаптивних можливостях особистості. Невизначеність в суспільно-політичній устрої суспільства призводить до того, що відбувається розхищення раніше сформованих адаптивних установок у політиці, особистість змушена (не завжди правильно для себе) визначитися в системі знову виникаючих політичних цінностей.

Таким чином, ефективність політичного адаптування особистості буде залежати від всебічного усвідомлення особистістю свого місця й значимості в системі політичних й інших відносин, на регіональному та загальнодержавному рівнях, а також від того, наскільки вона здатна впливати на підвищення якості політичних процесів правової держави.

Аналіз процесу політичної адаптації особистості до правової демократичної держави дозволив зробити висновок, що сучасне демократичне суспільство не є достатньо розвиненим і організованим, характеризується деструктивністю політичних відносин, як на особистісному, так і на регіональному, міжрегіональному та на загальнодержавному рівнях, що позначається негативним чином на політико-адаптивних можливостях особистості. Особистість змушена визначитися в політичних цінностях, які постійно змінюються, виробляти нові підходи до цивілізаційного входження в політичні процеси, розв'язувати існуючі суперечності в відносинах з державою.

Демократична правова держава повинна гарантувати права і свободи громадянина для його самовизначення як суб'єкта політики, орієнтувати й направляти політико-адаптивні дії особистості стосовно вдосконалення її відносин з суспільством. Поряд з цим, визначається, що розбудова правової демократичної держави передбачає створення умов для формування суспільства на підставі рівнопартнерства в відносинах суб'єктів політики, де політико-адаптивні дії особистості щодо держави містять широкий спектр потреб, інтересів та ідеалів, які виходять за межі державних пріоритетів.

Список використаних джерел

1. Самопочуття мешканців України у травні 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=709&page=2&y=2017>

2. Які проблеми турбують українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=702&page=2&y=2017>

3. Довіра соціальним інституціям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=5&y=2017>

References

1. Samopochtutja meshkanciv Ukrainy u travni 2017 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=709&page=2&y=2017>

2. Jaki problemy turbujut' ukrai'nciv [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=702&page=2&y=2017>

3. Dovira social'nym instyucijam [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=678&page=5&y=2017>

Karpiak O. M., candidate of political science, assistant professor of the chair of political science, philosophy and law of Nizhyn Gogol State University (Ukraine, Nizhyn), kama21@ukr.net

Political adaptation of personality in the context of transitional society

The peculiarities of the political adaptation of personality to the political processes of modern Ukrainian society during the transition period from authoritarianism to democracy; future trends of relations between personality and the state / political authority have been characterized. The prominent role and the significance of factors (domestic and of foreign policy), the institutions of political system which postulate the character of politically adaptive relations in the society have been elicited in the institutional aspect of the development of the concept of adaptation.

The particularity of representation of adaptation under the conditions of conflicting and contradictory engagements of personality with the political system / state from 2012 to 2017 years has been revealed.

Theoretical and practical results of the research are confirmed by the usage of empirical evidence, which enabled us to define the essence of the politically adaptive process at the personal level, to analyze objectively the peculiarities and the dynamics of the development of the process of political adaptation in the modern society.

The factors which retard and hinder the process of adaption of citizens to modern socio-political conditions have been investigated. They are: socio-political instability in the country, socioeconomic status of population, political inefficiency of the authority institutions, the low trust level of citizens to the authority, insignificant personal influence on the making policy decisions. The factor analysis of the adaptive process at the personal level shows that socioeconomic questions are the crucial factors which influence the adaptability of citizens and personality; and they attest to paternalistic orientations of citizens concerning the authority institutions, the state in the aspect of fulfillment and realization of own needs and interests.

The conducted research enables us to claim that constrained (short-term) adaptation of the personality is prevailing as the necessary initial condition for the formation of the long-term socio-political adaptation considering mentioned above factors, tendencies of the politically adaptive process. It's necessary to state the brand new conformity to the laws of history and conditionality of socio-political contradictions in Ukraine between the interests and needs of the state, financial-industrial groups, the society and personality, which don't facilitate the implementation of the effective, socially productive political adaptation in the society.

Keywords: adaptation, disadaptation, authority institutions, political instability, political / economical factors, level of adaptation, disposition of authority, representative survey, socio-political orientations, electoral sentiments, index of social well-being, index of individual well-being, trust to social institutions.

УДК 323.212

Куницький М. П.,
проректор, Черкаський державний
технологічний університет
(Україна, Черкаси), lepan@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ МОТИВАЦІЇ ПОВЕДІНКИ ПОЛІТИЧНОГО КЛАСУ ТА СУСПІЛЬСТВА У КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЙНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Стаття присвячена виокремленню та аналізу загальних тенденцій та з'ясуванню особливостей мотивації поведінки політичного класу та суспільства у контексті можливості консолідованості як одного з етапів

демократизації українського суспільства. Визначено, що на основні тенденції мотивації політичної поведінки значний вплив має мотиваційний клімат в Україні, який швидше має риси демотивуючого для політичної активності, закладає ґрунт для протестної чи імітаційної поведінки як політичного класу, так і суспільства. Основними тенденціями мотивації політичного класу виокремлено єдність та підміну політичних та адміністративних посад, слабкість усвідомлення відповідальності за долю суспільства та держави, слабкість авторитету та низький рівень довіри до політичного класу з боку суспільства, мотивація псевдодіяльності.

Серед особливостей та тенденцій мотивації суспільства аналізуються тенденція посилення оцінки громадянами власної здатності впливати на суспільні процеси; тенденція розриву та значної дистанції між готовністю до участі і практичною участю; електоральна невизначеність та її обумовленість загостренням політичної та економічної ситуації в державі; тенденція посилення впливу ситуаційних (імідж, проблема, загальний стан в суспільстві) чинників електорального вибору.

Ключові слова: мотив, мотивація, політична поведінка, політична участь, політична активність, електоральна мотивація.

Досліджуючи проблему мотивації політичної поведінки в умовах демократизації українського суспільства, звернемо увагу на мотивацію таких суб'єктів політичної поведінки як влада (політичний клас) і суспільство. Звичайно, це умовний поділ, адже ці групи є неоднорідними. Проте, метою нашої статті є виокремлення загальних тенденцій та з'ясування особливостей (подібність та відмінність) мотивації політичної поведінки окреслених суб'єктів у контексті можливості консолідованості як одного з етапів демократизації українського суспільства.

Спільним, на наш погляд, є мотиваційне середовище (мотиваційний клімат) – суперечливість та ризики демократизації в Україні, військові дії на Донбасі. За оцінками Фонду демократичних ініціатив імені І. Кучеріва, у 2017 році «60% українських громадян – вважають поточну політичну ситуацію в Україні напруженою, ще 30% – критичною; 6% – спокійною, менше 1% – благополучною» [19]. Фахівці зазначають, що «оцінка ситуації зовсім не змінилася за останній рік, а у порівнянні з липнем 2015 року на 7% зменшилася оцінка ситуації як критичної і, відповідно, на 9% зросло визначення ситуації як напруженої» [19].

У 2017 році Інтегральний Індекс Соціального Самопочуття (ІСС) за оцінками експертів становить 39,3 бала (шкала Індeksu від 20 до 60), що свідчить про середній рівень цього самопочуття. Основними почуттями, які виникають у людей, коли вони думають про майбутнє України, у 2017 році виявилися надія (47%), тривога (35%), оптимізм (21%) та страх (17%). Серед основних страхів у 2017 році превалюють економічні: зростання цін (77%), безробіття (61%), невиплати зарплат та пенсій (63%). Ще серед найбільш вагомих страхів – зростання злочинності (43%), напад зовнішнього ворога (38%) [8].

Ситуація, що склалася в Україні, викликає стан незадоволення переважної частини громадян. Це спонукає суб'єкта до пошуків його уникнення, тобто стимулює «когнітивну розробку потреби». На цьому етапі формується «бажання як потяг, що «впізнав» свій предмет». Для представників політичного класу цим «предметом» виступає влада і усе, що з цим феноменом пов'язано – від домінування над іншими й до реалізації успіху. Для суспільства «предметом» може бути вирішення питань і суспільних проблем через тиск на владні органи. Важливо відзначити, що описаний мотиваційний клімат в Україні, який швидше є демотивуючим для активності, закладає ґрунт для

протестної чи імітаційної поведінки як політичного класу, так і суспільства. При чому для перших це може виявлятися як перехід в опозицію чи виконання своєї діяльності за принципами подвійних стандартів (публічно і приховано), для других – це мобілізуватися «проти».

Окреслені бажання спонукають до визначення мети та шляхів її досягнення. Ухвалення рішення дії супроводжується появою почуття відповідальності та «включенням» вольового компоненту психіки суб'єкта. Виконання рішення, на думку фахівців, може реалізовуватися як у формі «здійснення дії (при подоланні переважно зовнішніх перешкод), так і у формі відмови від дії, утримання від неї (при подоланні внутрішніх перешкод)» [12].

За оцінками сучасних науковців поведінка значної частини «оновленої» вітчизняної еліти обумовлена переважно мотивами «особистого збагачення, політичного марнославства, домінування психології тимчасовості, а не здатністю забезпечувати адекватне політичне керування та управління, вироблення відповідних політичних рішень, тобто гармонійне поєднання політичної та адміністративної складових в управлінні суспільним життям» [18, с. 262] За роки після Революції Гідності політична еліта продемонструвала неспроможність «ні приймати складні рішення, ні повести за собою громадян» [18, с. 262], відмовованість від народу та апелювання до нього під час виборів з метою «підтримки осіб, котрі прагнуть отримати місце у владних структурах»; неефективність, некваліфікованість й недобросовісність; псевдопатріотичність [18, с. 262].

У контексті демократизації українського суспільства варто приділити увагу мотивації «публічної, професійної, політично неупередженої діяльності із практичного виконання завдань і функцій держави» [9] такого елементу політичного класу як державні службовці.

Основним принципом ефективного державного управління в демократичних країнах є розмежування політичних та адміністративних посад. Особливо він є актуальним для політичної та адміністративної систем в умовах демократизації суспільства. Фахівці з державного управління слушно наголошують, що в «українському суспільстві поки не сформувалося розуміння, що не всі обрані політики та новоявлені державні службовці вищого рівня, які прийшли з бізнесу чи творчого середовища, здатні професійно виробляти державну політику; метою державного управління не є отримання прибутку; державна політика – це не лише змагання за владу і ресурси» [15, с. 11].

Таке ставлення до сфери управління та вироблення державної політики призводить до ризиків. Серед таких науковці називають «неприкрите кумівство і перетягування кадрів; взаємопов'язаність капіталу і влади; призначення на корупційно небезпечні посади людей без досвіду роботи, які не розуміють, що відбувається, і тому не перешкоджають «налагодженим» схемам; ...призначення посадовців без галузевих знань і досвіду роботи; ... зростання закритості державного апарату» та інше [15, с. 11].

Відповідно до Закону України «Про державну службу», державний службовець має бути «політично неупередженим» (стаття 10). Проте, фахівці роблять висновки, що «В Україні відсутнє розмежування між

політикою та адмініструванням. «Чужий» службовець може бути безпідставно звільнений. Призначення відбуваються не за наявністю необхідних умінь і навичок. Через злиття функцій інститути, зобов'язані лише реалізовувати політику, займаються її формуванням, тоді як міністерства – адмініструванням» [15, с. 12].

Європейський досвід також демонструє порушення норм з боку посадовців. Разом з тим, у цих країнах вагомим є роль суспільства – його інформативність про це викликає гучні скандали, завершується відставками та кримінальними справами. В Україні подібні скандали часто витісняються іншими інформаційними приводами та забуваються.

Крім суспільного розуміння та ставлення до сфери управління, важливим є, як слушно зазначають науковці «розуміння насамперед самими державними службовцями власної нової ролі експертів з державної політики» [15, с. 14].

Не претендуючи на всеохоплююче висвітлення мотивації держслужбовців, використаємо результати деяких локальних розвідок українських фахівців. Так, проведені соціологічні опитування В. Гошовською та І. Сурай у 2007 р. та на початку 2013 р. (слухачі Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України) дозволив науковцям зробити такі основні висновки: на початку 2013 року «представники еліти в державному управлінні більш активні і впевнені, ніж у 2007 році, визначають своє ставлення до суспільно-демократичних цінностей, необхідних для розвитку України. Якщо у 2007 році пріоритетність у думках еліти належала суспільному добробуту, здоров'ю людини та нації, правам і свободам громадян, зміцненню миру, то у 2013 році найважливішими визначено: здоров'я людини та нації, подолання безробіття, злочинності та наркоманії, суспільний добробут. І майже поряд ідуть такі цінності як покращення екології, права і свободи громадян.

Визначено також і такі тенденції: «цінність національної культури з 13-ї позиції перемістилася на 6; суспільної етики і моралі з 17-ї позиції – на 8; духовності з 12-ї позиції перемістилася на 9. Крім цього, сучасна еліта в державному управлінні констатує важливість подолання корупції, бюрократичної тяганини та необхідність проведення адміністративно-територіальної реформи» [7, с. 34–35].

Досліджуючи мотивацію трудової діяльності вітчизняних державних службовців, науковці визначили такі тенденції: робота у державній службі часто мотивується випадковим вибором, аніж результатом «реалізації довгострокового плану» [Цит. за: 2]; «кар'єра в сфері державного управління – це є не тільки досягнення більш високого посадового статусу, можливість отримання вищої платні, це також і забезпечення можливостей самореалізації в сфері держуправління, отримання більш змістовної і адекватної професійним інтересам роботи і формування структури неформальних відносин у сфері державної служби і системи влади» [Цит. за: 2].

Л. Троєльнікова визначає три взаємопов'язані орієнтири потенційної мотивації держслужбовців: «ефективний розвиток професіоналізму особистості; розвиток професіоналізму діяльності, професіоналізм

самовдосконалення» [Цит. за: 5, с. 61]. Ці мотиви доповнює професійна компетентність, що поєднує елементи «політичної, юридичної, економічної, соціологічної, психологічної, управлінської компетентностей» [Цит. за: 5, с. 62].

Можна припустити, що пріоритетними активними мотивами більшості представників політичного класу в Україні є влада і вплив на інших; гонитва «за ілюзорною фортуною чи власною славою»; невиразність моральних мотивів та дій за європейськими правилами, відступ від державницьких, національних цінностей (О. Сахань); кар'єра і статус (матеріальні і нематеріальні потреби); можливість самореалізації та підвищення професійної компетентності.

Важливими для політичного класу і суспільства є репутація та авторитет влади, що обумовлює якість і термін проведення інновацій. Авторитетом політичного класу є загально визнана у суспільстві його значимість (здатність бути «взірцем суспільної поведінки та провідником мас» (О. Сахань), що «завдячує тим чи іншим своїм якостям, гідним вчинкам, заслугам. Репутація й авторитет функціонально пов'язані з таким поняттям як довіра» [14]. Натомість, за результатами соціологічних досліджень влада не користується авторитетом серед населення. Так, нині «більшість громадян (88%) переконана, що вищі органи державної влади та посадовці порушують Конституцію та закони України. Близько половини (52%) вважають, що такі порушення є постійними та систематичними, причому порівняно з опитуванням 2014 р. цей показник зріс на 7%. Неприпустимість таких дій безсумнівна для більшості опитаних громадян (74%)» [17, с. 9–10].

Крім цього, політичний клас замість того, щоб бути прикладом для суспільства у засвоєнні і дотриманні демократичних норм, надає приклади їх порушення. Зокрема, як дещо категорично, проте вірно зазначає О. Сахань «При формуванні органів державної влади та інших управлінських структур держави ... використовується практика призначення «своїх» людей, процвітає nepotizm, кумівство, патронат та «закулісні махінації», що свідчить про відсутність в Україні моделі циркуляції (обміну) еліт, яка б відповідала принципам демократичної, правової, соціальної держави. Це, у свою чергу, позбавляє ... процес оновлення складу політичної еліти активними реформаторами, зацікавленими в здійсненні глибоких змін у структурі та діяльності політичних інститутів» [18, с. 259–260].

У свою чергу, такі дії політичного класу «обумовлюють на рівні суспільства «втрату моральних орієнтирів і перебування у переважному стані апатії, розгубленості і зневіри» [11]. Іншими проявами реакції населення на це – посилення напруги, протестних настроїв, які можуть при певних стимулах перетворитися в активні протестні дії.

Погоджуємося із Т. Новаченко, що політичний клас «може мати переваги, якщо він є авторитетом для суспільства і характеризується позитивною репутацією як реальним образом влади, особливо в ситуації тієї чи іншої невизначеності, яка потребує реальних (*a ne imitacійних – вставка наша – М. К.*) дій і застосування адекватних методів щодо її подолання» [14].

Крім того, українське суспільство очікує бачити «еліту, яка могла б стати провідником для суспільного

об'єднання та відродження української держави, взяти на себе історичну відповідальність за долю суспільства загалом та реформувати корумповану олігархічну пострадянську систему, боротися з тіншовими схемами, що досі визначають відносини чиновників із суспільством» [18, с. 258].

Досліджуючи мотивацію політичної поведінки громадянського суспільства, варто зазначити, що політична активність пов'язана із соціальною активністю. У свою чергу, остання позначає по-перше, «дії людей у різних сферах громадського життя (включаючи правову, політичну, культурну тощо)» та по-друге, відтворює «як усвідомлені соціальні дії, так і імпульсивні, спровоковані ситуацією» [4, с. 29].

Сучасними науковцями зміст соціально-політичної мотивації позначається як «внутрішнє спонукання до активності та діяльності особистості або групи, що викликається їх соціальними потребами, інтересами і вимогами політичного середовища» [16, с. 159].

Ця мотивація є основою громадської активності, спрямованої на налагодження комунікації з владою (громадські ініціативи – звернення, скарги, петиції, декларації, заяви, референдуми, плебісцити, вибори), донести до влади основні проблеми і очікування громадян з метою їх вирішення та задоволення. Громадська активність не виключає спрямованості на зміну влади (протестний потенціал) [16, с. 162–163].

Фахівцями слушно наголошується, що участь громадян у політичній сфері обумовлена рівнем соціально-культурної та політичної зрілості людини, які формують її громадянську позицію та пояснюють появу громадських активістів в суспільстві [1, с. 7].

Варто зазначити, що в останні роки спостерігається позитивна тенденція посилення оцінки громадянами «власної здатності впливати на суспільні процеси». У 2012 р. відчувало таку здатність 10,8%, не відчувало такої здатності – 78,6%; у 2014 році відповідно 13,7% і 67,2%» [Цит. за: 13, с. 249]. Цей невеликий зріст людей, які оцінюють власну здатність впливати на суспільні процеси вказує на формування потенційної мотивації успішності політичної участі.

А те, що «понад 60% опитаних погодились з тим, що доля країни залежить від кожного з нас» [Цит. за: 13, с. 249]. вказує, що більша частина громадян має потенційну мотивацію громадської і політичної участі. З іншого боку, фахівці на прикладі протестної активності відмічають тенденцію розриву між потенціалом та активністю громадян, значної «дистанції між готовністю до участі «на словах» і практичною участю» [Цит. за: 13, с. 242].

До чинників, що демотивують громадську та політичну участь українських громадян, науковці відносять апатію та скептичне ставлення до успіху вирішення проблем; «слабку мотивацію у ставленні до суспільних проблем; брак знань та досвіду щодо здійснення громадської участі; певні суспільно-політичні стереотипи, коли громадська активність сприймається як одна з форм конформізму; відсутність демократичних традицій та навичок соціально-комунального життя; відсутність чіткого уявлення про стандарти та критерії політичної свободи; відсутність правових гарантій прояву та захисту різних форм громадської активності; небажання влади забезпечувати

участь громадськості у творенні державної політики та перебувати під її контролем – через побоювання виявити свою некомпетентність і нести за це відповідальність перед громадськістю» [1, с. 21–22].

Серед іншого, демотивуючий вплив на суспільство мають корумпованість та цинічність влади. Так, згідно зі соціологічними даними, у 2017 році «проблема корупції досі лишається у трійці найактуальніших для нашої держави – це засвідчили 56% респондентів. На питання, чи знизився рівень корупції за останні чотири роки, 72% українців відповіли заперечно. Спроби Уряду змінити цю ситуацію 86% опитаних оцінюють негативно. При цьому, 49% українців вважають, що заможні люди впливають на Уряд у власних інтересах, і пропонують запровадити більш жорсткі правила, аби цьому запобігти... Найкорумпованішими українці назвали: державних службовців (65%), парламент (64%), працівників податкової сфери (62%), суддів (61%), президента та прем'єр-міністра (60%), представників місцевих органів влади (55%), поліцію (54%), керівників бізнесу (46%), релігійних лідерів (32%)» [10].

У 2017 році активність суспільства боротися з корупцією виглядає, за результатами опитування так: «29% співгромадян готові відмовитися платити хабар, 9% готові повідомляти про корупцію, 6% будуть голосувати за добросеснісних кандидатів та партії, 7% готові вголос обговорювати проблему корупції, 2% готові вступити до антикорупційної організації, а 1% бойкотувати недобросеснісний бізнес» [10].

Іншою причиною, що демотивує політичну та громадську активність у нашому суспільстві, є формальність та псевдодіяльність частини політичних партій та громадських організацій. Домінуючими є переконання громадян, що «діяльність українських партій не відповідає демократичним стандартам – у червні 2017 р. таку думку висловили 74% (у серпні 2016 р. – 70%). Серед основних причин ...українці найчастіше згадували те, що партії відстоюють інтереси лише своїх лідерів і фінансових спонсорів (45%), не мають реального зв'язку з громадянами (36,5%) та не дотримуються задекларованих цілей і обіцянок (35%)» [19]. Разом з тим, варто відзначити, що у цьому році виявлено певну тенденцію зростання частки українців, «які можуть назвати бодай одну партію, що захищає їхні інтереси: у серпні 2016 р. таких було 15%, у червні 2017 р. – 24% [19].

Попри багаточисельність зареєстрованих громадських організацій, науковці визначають псевдогромадський статус багатьох з них, називаючи їх «кон'юнктурність» (через тенденцію трансформуватися в політичні партії) та «псевдо «громадськість» громадських» організацій, які або не існують за місцем реєстрації, чи створені під одну особу, або мають однакову назву та невідому діяльність, або очолювані однією людиною, що обумовлено або намаганням отримати піар-користь (боротьбою за населення та території) або фінансовими інтересами» [Цит. за: 13, с. 247–248].

Псевдодіяльність організацій позначає псевдомотивацію громадської участі більшості населення: «приймати участь у громадських організаціях громадяни спрямовані лише «якщо така діяльність принесе конкретну користь мені або моїй сім'ї» (37,4%) і «якщо

під загрозою опиниться життя, здоров'я або добробут моїх близьких і така діяльність буде сприяти ліквідації цієї загрози» (33,2%). Майже 17% відповіли, що такою діяльністю будуть займатися лише за умов, отримання за це грошей» [Цит. за: 13, с. 248–249].

Псевдомотивація пояснюється і стереотипним ставленням до держави. Для політичного класу держава є інструментом вирішення проблем та захисту бізнесу, для громадян – перекладанням відповідальності й очікування вирішення багатьох проблем державою та великою дистанцією між готовністю діяти та власне діями.

Досліджуючи тенденції мотивації політичної поведінки суспільства, доцільно звернути увагу і на таку її форму як електоральна поведінка та її мотиви. Завдяки виборам людина прагне задовольнити певні потреби, зокрема «змінити чи зберегти існуючу політичну, економічну, психологічну, екологічну ситуації; виразити свою позицію щодо влади та її політики» [6, с. 291]. Особливістю електоральної мотивації є те, що виборець, голосуючи за «свої потреби», персоналізує їх задоволення, тобто пов'язує свої очікування, з певним кандидатом. Крім цього, мотивація «голосувати (електоральна активність)» чи «не голосувати» (електоральна пасивність) обумовлена існуючою політичною ситуацією.

Американськими вченими обґрунтовано, що електоральна мотивація визначається особистісною. Найбільш активна мотивація характерна людям, які «почуваються впевнено у процесі соціальної практики» та «опозиційно налаштованим громадянам, які мають рішучість змінити ситуацію, що склалася» і менш активною мотивація фіксується у людей «зі слабкою соціальною та локальною ідентифікацією. ...Досить часто фактична участь громадян у виборчому процесі може бути результатом передвиборчого ажіотажу в ЗМІ» [Цит. за: 1, с. 40–41].

Загальною нині є тенденція послаблення «довготермінових чинників формування електоральних переваг (соціально-групової приналежності і політична ідентифікація) і посилення впливу короткотермінових чинників (імідж кандидата і позиція виборців щодо окремих проблем)» [3].

В умовах нашого суспільства мотиви електоральної поведінки швидше обумовлені прихильністю до широкого ідеологічного напрямку, а не політичної партії; більшість вітчизняного електорату не відрізняються усталеними ідеологічною чи партійною ідентичністю, водночас фіксується тенденція орієнтуватися на більш впливові та сталі партії [3]. Науковцями фіксується зростання електоральної невизначеності та її обумовленість загостренням політичної та економічної ситуації в державі» [20, с. 170].

Щодо електоральної активності, то «Ідею проведення позачергових парламентських виборів підтримують 48%, не підтримують – 35%» [19], а 65% зголосилися взяти участь у позачергових виборах, якщо вони відбудуться найближчим часом та 23% не пішли б на голосування [19].

Підсумовуючи, зазначимо, що на основні тенденції мотивації політичної поведінки значний вплив має мотиваційний клімат в Україні, який швидше має риси демотивуючого для політичної активності, закладає ґрунт для протестної чи імітаційної поведінки як політичного класу, так і суспільства.

Для представників політичного класу основним мотивом є влада і усе, що з цим феноменом пов'язано – від домінування над іншими й до реалізації успіху. Крім того, політична поведінка значної частини представників політичного класу обумовлена меркантильними мотивами, домінуванням психології тимчасовості та «подвійних стандартів», відмежованістю від народу, що відображається і на ефективності, кваліфікованості, відповідальності діяльності політичного класу, породжує цинічний та популістичний характер політичної поведінки. Проблема формування мотивації професійної діяльності є єдність політичних та адміністративних посад, слабкість усвідомлення управлінською елітою власної ролі експертів з державної політики, слабкість авторитету та низький рівень довіри до політичного класу з боку суспільства, псевдодіяльність політичних інститутів.

Серед особливостей та тенденцій мотивації суспільства визначаються такі: тенденція посилення оцінки громадянами «власної здатності впливати на суспільні процеси»; тенденція розриву між потенціалом та активністю громадян, значної «дистанції між готовністю до участі «на словах» і практичною участю»; електоральна невизначеність та її обумовленість загостренням політичної та економічної ситуації в державі тенденція посилення впливу ситуаційних (імідж, проблема, загальний стан в суспільстві) чинників електорального вибору.

Серед чинників, що знижують громадську та політичну участь українських громадян: апатія та скептичне ставлення до успіху вирішення проблем; слабкість мотивації вирішення суспільних проблем; низький рівень демократичної політичної культури, демократичних традицій та позитивного досвіду вирішення проблем; суспільно-політичні стереотипи, зокрема стереотипне ставлення до держави (державу є інструментом вирішення проблем та захисту бізнесу для політичного класу, а для громадян – має вирішити численні їх проблеми); корумпованість та цинічність влади; формальність та псевдодіяльність частини політичних партій та громадських організацій.

Мотиви політичної поведінки обумовлюються рівнем соціально-культурної та політичної зрілості людини. Останнє багато у чому залежить від особливостей політичної культури, політичної соціалізації, усвідомлення та вкорінення демократичних цінностей, бажання дотримуватися демократичних норм та жити за демократичними принципами як політичного класу, так і суспільства.

Список використаних джерел

1. Афонін Е. А., Гонюкова Л. В., Войтович Р. В. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. – К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. – 160 с.
2. Бондар В. Д. Мотивація трудової діяльності державних службовців: вітчизняний та світовий досвід [Електронний ресурс] / В. Д. Бондар // Університетські наукові записки. – Хмельницький, 2006. – №3-4. – С.158–167. – Режим доступу: <http://eprints.ua.edu.ua/556/1/motuv.pdf>
3. Бунь В. Електоральна поведінка в Україні: фактори формування [Електронний ресурс] / В. Бунь // Україна після президентських виборів: становлення демократії та розвиток громадянського суспільства: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції / Укл. Романюк А. С., Скоцилас Л. С. –

Львів: ЦПД ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С.108–112. – Режим доступу: http://postua.info/Bun2005_2.htm

4. Гавриловська К., Клименко О. Особливості мотивації вступу сучасної молоді до правих громадських рухів / К. Гавриловська, О. Клименко // Психологічні дослідження. Наукові праці викладачів та студентів соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2016. – Вип.8. – С.29–31.

5. Гончарук Н. Т. Портрет керівника в державному управлінні: соціально-психологічний аспект / Наталія Гончарук, Інна Сурай // Вісник НАДУ. – К.: НАДУ, 2010 – №2. – С.57–65.

6. Городецька О. Г. Основні поняття та складові системи мотивації електоральної поведінки / О. Г. Городецька // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. – 2012. – Вип.6. – С.290–296.

7. Гошовська В. А. Суспільно-демократичні цінності – основа формування еліти в державному управлінні: навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська, І. Г. Сурай; уклад. Ю. В. Стрілецька. – К.: НАДУ, 2013. – 56 с.

8. До 26-річчя Незалежності України: тенденції змін громадської думки [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. – 22 серпня 2017. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/do-26-richnitsi-nezalezhnosti-ukraini-tendentsii-zmin-gromadskoi-dumki>

9. Закон України «Про державну службу» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016. – №4. – Ст.43. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

10. Кожен третій українець готовий відмовитися платити хабар [Електронний ресурс] / Transparency International Україна. – Режим доступу: https://ti-ukraine.org/_publications/kozhentretijukrajinetshotovijvidmovyutsya-platytyhabar/

11. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/konceptsiya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku>

12. Кузнецов М. А. Вольова регуляція діяльності: основні закономірності, етапи і механізми. Вольова регуляція діяльності: основні закономірності, етапи і механізми [Електронний ресурс] / М. А. Кузнецов // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2012. – Вип.43 (1). – С.110–128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2012_43%281%29_18

13. Мордовець М. В. Громадянська активність в Україні: динаміка та основні форми / М. В. Мордовець // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), М. А. Польовий [та ін.]; НУ «ОЮА», Південноукраїнський центр гендерних проблем. – Одеса: Фенікс, 2014. – Вип.53. – С.241–252.

14. Новаченко Т. В. Компаративізм дефініції авторитет [Електронний ресурс] / Т. В. Новаченко // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – №4. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=569>

15. Піддубчак О. Перехідний період при впровадженні Закону України «Про державну службу»: від революції до еволюції [Електронний ресурс] / О. Піддубчак // Держслужбовець. – 20016. – №6. – С.11–18. – Режим доступу: http://nads.gov.ua/sites/default/files/imce/7_3_motyvaci_yst_3_dodatok_stattya_-_piddubchak-ilovepdf-compressed.pdf

16. Попрощий О. П. Мотивація як функція стратегічного державного управління / О. П. Попрощий // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Управління». – 2013. – Вип.4. – С.157–164.

17. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О. М. Балакірева, Т. В. Бельська [та ін.]; за ред. О. А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с.

18. Сахань О. М. Проблема оновлення політико-управлінських еліт у сучасній Україні / О. М. Сахань // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2016. – №3 (30). – С.258–264.

19. Ставлення громадян до політичної ситуації, виборів і партій [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. – 27 липня 2017. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadyan-do-politichnoi-situatsii-vivoriv-i-partiy>

20. Ясінська А. Специфіка електоральної невизначеності українців: еволюція проблеми [Електронний ресурс] / А. Ясінська // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Міжнародні відносини». – 2016. – №11 (336). – С.170–176. – Режим доступу: <http://fmv-visnyk.esy.es/2016/2016-11/31.pdf>

References

1. Afonin E. A., Gonjukova L. V., Vojtovych R. V. Gromads'ka uchast' u tvorenni ta zdzijsnenni derzhavnoi' polityky / E. A. Afonin, L. V. Gonjukova, R. V. Vojtovych. – K.: Centr spryannja instyucijnomu rozvytku derzhavnoi' sluzhby, 2006. – 160 s.

2. Bondar V. D. Motyvacija trudovoi' dijal'nosti derzhavnyh sluzhbovciv: vitchyznjanij ta svitovij dosvid [Elektronnyj resurs] / V. D. Bondar // Universytets'ki naukovy zapysky. – Hmel'nyckyj, 2006. – №3–4. – С.158–167. – Rezhym dostupu: <http://eprints.oa.edu.ua/556/1/motuv.pdf>

3. Bun' V. Elektoral'na povedinka v Ukraini: faktory formuvannja [Elektronnyj resurs] / V. Bun' // Ukrain'na pislja prezidents'kyh vyboriv: stanovlennja demokrati' ta rozvytok gromadys'kogo suspil'stva: materialy vseukrai'ns'koi' naukovy-praktychnoi' konferencii' / Ukl. Romanjuk A. S., Skochyljas L. S. – L'viv: CPD LNU im. I. Franka, 2005. – С.108–112. – Rezhym dostupu: http://postua.info/Bun2005_2.htm

4. Gavrylovs'ka K., Klymenko O. Osoblyvosti motyvacii' vstupu suchasnoi' molodi do pravyh gromads'kyh ruhiv / K. Gavrylovs'ka, O. Klymenko // Psychologichni doslidzhennja. Naukovi pracj vykladachiv ta studentiv social'no-psychologichnogo fakul'tetu Zhytomyr's'kogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. – 2016. – Vyp.8. – С.29–31.

5. Goncharuk N. T. Portret kerivnyka v derzhavnomu upravlinni: social'no-psychologichnij aspekt / Natalija Goncharuk, Inna Suraj // Visnyk NADU. – K.: NADU, 2010 – №2. – С.57–65.

6. Gorodec'ka O. G. Osnovni ponjattja ta skladovi systemy motyvacii' elektoral'noi' povedinky / O. G. Gorodec'ka // Visnyk L'viv's'kogo universytetu. Serija sociologichna. – 2012. – Vyp.6. – С.290–296.

7. Goshovs'ka V. A. Suspil'no-demokratychni cinnosti – osnova formuvannja elity v derzhavnomu upravlinni: navch.-metod. materialy / V. A. Goshovs'ka, I. G. Suraj; uklad. Ju. V. Strilec'ka. – K.: NADU, 2013. – 56 s.

8. Do 26-richnyci Nezalezhnosti Ukrainy: tendencii' zmin gromads'koi' dumky [Elektronnyj resurs] / Fond «Demokratychni inicjatyvi» imeni Il'ka Kucheryva. – 22 serpnja 2017. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/article/do-26-richnitsi-nezalezhnosti-ukraini-tendentsii-zmin-gromadskoi-dumki>

9. Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu» // Vidomosti Verhovnoi' Rady (VVR), 2016. – №4. – St.43. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

10. Kozhen tretij ukrai'niec' gotovij vidmovytsja platyty habar [Elektronnyj resurs] / Transparency International Ukrain'na. – Rezhym dostupu: https://ti-ukraine.org/_publications/kozhentretijukrajinetshotovijvidmovyutsya-platytyhabar/

11. Konceptsiya humanitarnogo rozvytku Ukrainy na period do 2020 r. [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.lutskrada.gov.ua/actual/konceptsiya-gumanitarnogo-rozvitku-ukrayini-na-period-do-2020-roku>

12. Kuznjecov M. A. Vol'ova reguljacija dijtal'nosti: osnovni zakonimosti, etapy i mehanizmy. Vol'ova reguljacija dijtal'nosti: osnovni zakonimosti, etapy i mehanizmy [Elektronnyj resurs] / M. A. Kuznjecov // Visnyk Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni G. S. Skovorody. Psychologija. – 2012. – Vyp.43 (1). – С.110–128. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2012_43%281%29_18

13. Mordovec' M. V. Gromadys'ka aktyvnist' v Ukraini: dynamika ta osnovni formy / M. V. Mordovec' // Aktual'ni problemy polityky: zb. nauk. pr. / redkol.: S. V. Kivalov (golov. red.), L. I. Kormych (zast. golov. red.), M. A. Pol'ovij [ta in.]; NU «OJuA», Pivdenoukrai'ns'kyj centr gendernyh problem. – Odessa: Feniks, 2014. – Vyp.53. – С.241–252.

14. Novachenko T. V. Komparatyvizm definicij avtoritet [Elektronnyj resurs] / T. V. Novachenko // Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok. – 2013. – №4. – Rezhym dostupu: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=569>

15. Piddubchak O. Perehidnyj period pry vprovadzhenni Zakonu Ukrainy «Pro derzhavnu sluzhbu»: vid revolucij do evolucij [Elektronnyj resurs] / O. Piddubchak // Derzhsluzhbovec'. – 20016. –

№6. –S.11–18. – Rezhym dostupu: http://nads.gov.ua/sites/default/files/imce/7_3_motyvacyon_lyst_3_dodatok_stattya_-_pidubchd-ilovepdf-compressed.pdf

16. Poproc'kyj O. P. Motyvacija jak funkcija strategichnogo derzhavnogo upravlinnja / O. P. Poproc'kyj // Naukovyj visnyk Akademii' municipal'nogo upravlinnja: Serija «Upravlinnja». – 2013. – Vyp.4. – S.157–164.

17. Rozvytok gromadjans'kogo suspil'stva Ukraïny v umovah vnutrishnih i zovnishnih vykykiv / V. M. Jablons'kyj, O. M. Balakirjeva, T. V. Bjel's'ka [ta in.]; za red. O. A. Kornijevs'kogo. – K.: NISD, 2016. – 72 s.

18. Sahan' O. M. Problema onovlennja polityko-upravlins'kyh elit u suchasnij Ukraïni / O. M. Sahan' // Visnyk Nacional'nogo universytetu «Jurydychna akademija Ukraïny imeni Jaroslava Mudrogo». – 2016. – №3 (30). – S.258–264.

19. Stavlennja gromadjan do politychnoi' situacii', vyboriv i partij [Elektronnyj resurs] / Fond «Demokratychni iniciatyvy» imeni P'ka Kucheriva. – 27 lypnja 2017. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/article/stavlennja-gromadyan-do-politychnoi-situatsii-vyboriv-i-party>

20. Jasins'ka A. Specyfika elektoral'noi' nevyznachenosti ukrai'nciv: evolvujca problema [Elektronnyj resurs] / A. Jasins'ka // Naukovyj visnyk Shidnoevropejs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukraïnky. Serija «Mizhnarodni vidnosyny». – 2016. – №11 (336). – S.170–176. – Rezhym dostupu: <http://fmv-visnyk.esy.es/2016/2016-11/31.pdf>

Kunyskyi M. P., Vice-rector, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), lepan@ukr.net

Features and tendencies of motivation of conduct of political class and society are in the context of demokratization in Ukraine

The article is devoted to the selection and analysis of general tendencies and features of motivation of conduct of political class and society in the context of possibility of consolidation as one of the stages of democratization of Ukrainian society. Certainly, on the basic tendencies of motivation of political conduct has motivational climate in Ukraine, which has features of demotivating for political activity, has a considerable influence, mortgages soil for the protest or imitation conduct of both political class and society. The basic tendencies of motivation of political class are select unity and substitution of political and administrative positions, weakness of awareness of responsibility for the fate of society and state, weakness of authority and low level of trust to the political class from the side of society, motivation of pseudoactivity.

Among features and tendencies of motivation of society was analysed tendency of strengthening of estimation by the citizens of own ability to influence on public processes; a tendency of break and considerable distance is between readiness to participation and practical participation; an electoral vagueness and its conditionality sharpening of political and economic situation is in the state; tendency of strengthening of influence of situational (an image, problem, general state, is in society) factors of electoral choice.

Keywords: motive, motivation, political conduct, political participation, political activity, electoral motivation.

* * *

УДК 327

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ
«Українсько-Польський вищий навчальний заклад
«Центрально-Європейський університет»
(Україна, Київ), sefnrof@ipnet.ua

«ГРА М'ЯЗАМИ» МІЖ ПІВНІЧНОЮ КОРЕЄЮ ТА СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ: НАСЛІДКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Метою даної статті – є дослідження стану відносин між Північною Кореєю та Сполученими Штатами Америки, а також визначення можливих наслідків для міжнародної безпеки. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: «гра м'язами» між Північною Кореєю та Сполученими Штатами Америки призводить до ще більшого загострення ситуації і жодним чином не сприяє її врегулюванню, а це, в свою чергу, тягне за собою негативні наслідки для міжнародної безпеки у вигляді можливого широкомасштабного міжнародного конфлікту; стан

невизначеності створює ситуацію, в якій ризик появи ряду додаткових викликів та небезпек має високу ступінь вірогідності, а відтак – несе в собі пряму загрозу для регіональної та міжнародної безпеки; важливу роль в процесі врегулювання повинна зіграти ООН, яка окрім санаційної діяльності повинна використовувати більш жорсткий підхід щодо прийняття рішень, насамперед тих, які матимуть подальше практичне втілення.

Ключові слова: міжнародна безпека, Північна Корея, Сполучені Штати Америки, Організація Об'єднаних Націй, загрози, денуклеаризація.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення можливих наслідків для міжнародної безпеки, виходячи із напруженого стану відносин між Північною Кореєю та Сполученими Штатами Америки. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз офіційних позицій КНДР та США щодо ядерної зброї та можливості її прямого використання; дослідження риторичних звинувачень обох країн та їх значення в контексті врегулювання ситуації на Корейському півострові; визначення ролі Організації Об'єднаних Націй в процесі врегулювання ситуації та ряд інших.

В статті автором були використані матеріали вітчизняних та зарубіжних ЗМІ, а також інформація з офіційної Twitter-сторінки президента США Д. Трампа. Це допомогло автору більш детально проаналізувати досліджувану проблему та визначити її різні аспекти.

Метою даної статті – є дослідження стану відносин між Північною Кореєю та Сполученими Штатами Америки, а також визначення можливих наслідків для міжнародної безпеки.

Сучасна ситуація навколо Північної Кореї набуває все більшого розголосу та напруження за рахунок невизначеної поведінки її лідера Кім Чен Ина. Постійні погрози щодо можливого завдання ядерного удару по Сполучених Штатах Америки змушують керівництво цієї країни розробляти підходи та методи стримуючого характеру. Для більш чіткого розуміння ситуації, на думку автора, доцільним вбачається проведення аналізу позицій Північної Кореї та США щодо цієї проблеми.

15 серпня 2017 року лідер Північної Кореї ознайомився із планами армії щодо можливого пуску ракет в напрямку острова Гуам, на якому розташовані воєнні об'єкти США. Він, також, видав наказ військовим бути готовими до нанесення удару у будь-який момент, якщо буде прийнято відповідне рішення [1]. Кім Чен Ин заявив, що Вашингтон своїми діями повинен продемонструвати бажання знизити напруженість на Корейському півострові. Така заява передбачає, що керівництво США повинно прийняти умови врегулювання ситуації від Північної Кореї та визнати її могутність. Зрозуміло, що такий сценарій розвитку подій іде в супереч планам та інтересам Сполучених Штатів, а тому не є прийнятним.

Наступною подією, яка ще більше загострила ситуацію, став виступ президента США Д. Трампа на Генеральній асамблеї ООН 19 вересня 2017 р. Він заявив: «Сполучені Штати наділені великою силою та терпінням, однак якщо нас змусять захищати себе та союзників, у нас не буде іншого вибору, окрім як повністю знищити Північну Корею. В КНДР повинні зрозуміти: денуклеаризація – єдине прийнятне для них майбутнє» [2]. Ця заява викликала достатньо широкий резонанс, адже в її змісті можна чітко простежуються ультимативні «нотки», в яких «звучить» невідступність американського керівництва від свого плану та відстоювання національних інтересів. Цей план не є